

REFERENCES

1. Bibik, N. M. (2019). Kompetentnisnyi pidkhd u navchanni: teoretyko-metodolohichni zasady [Competence-based approach in learning: theoretical and methodological foundations]. Kyiv: Pedahohichna dumka. 256 s. [in Ukrainian]

2. Bekh, I. D. (2003). Osobystisno oriientovane vykhovannia: naukovo-metodychnyi posibnyk [Personality-oriented education: scientific-methodical manual]. Kyiv: Lybid. 344 s. [in Ukrainian]

3. Vygotsky, L. S. (1978). Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Cambridge, MA: Harvard University Press. [in English]

4. Savchenko, O. Ya. (2012). Dydaktyka pochatkovoї osvity [Didactics of primary education]. Kyiv: Hramota. 504 s. [in Ukrainian]

5. Sukhomlynska, O. V. (2019). Metodychna spadshchyna Vasylya Sukhomlynsko: cherez istoryko-pedahohichne piznannya do poshukiv vidpovidey na vyklyky sogođennya [Methodical heritage of Vasyl Sukhomlynsky: through historical pedagogical understanding toward finding answers to contemporary challenges]. Innovatyka u vykhovanni. №10. S. 15–26. DOI: <https://doi.org/10.35619/iuu.v1i10.154> [in Ukrainian]

6. Bohush, A. M. (2017). Psykholohho-pedahohichni osnovy rozvytku movlennia ta piznavalnoi aktyvnosti ditei [Psychological and pedagogical foundations of children’s speech and cognitive development]. Kyiv: Vydavnychiy dim «Slovo». 312 s. [in Ukrainian]

7. Kuzmina, G. A., & Nikolaenko, V. I. (2021). Vykorystannia khudozhnoi diialnosti dlia rozvytku sensoryky

ta piznannia u doshkilnykiv [Usage of artistic activity for children’s sensory and cognitive development]. Pedahohika i psykholohiia. № 2. S. 45–53. [in Ukrainian]

8. Bruner, J. (1960). The Process of Education. Cambridge, MA: Harvard University Press. [in English]

9. Dewey, J. (1916). Democracy and Education. New York: Macmillan. [in English]

10. Yakman, G. (2012). STEAM education: An overview of creating a model of integrative learning. Education Horizons. 90(2). P. 12–21. [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КОТЕЛЯНЕЦЬ Наталка – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: формування технологічної культури учнів початкової школи, формування технологічних умінь дітей дошкільного віку.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KOTELIANETS Natalka – doctor of pedagogy, professor, head of the chair of pre-school and primary school education Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: formation of technological culture of primary school students, formation of technological skills of preschool children.

Стаття надійшла до редакції 02.01.2026 р.

Стаття прийнята до друку 13.01.2026 р.

УДК 373.2:81*233

DOI: 10.36550/2415-7988-2026-1-222-470-475

КОТЕЛЯНЕЦЬ Юлія –

доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної та початкової освіти
Цentrальноукраїнського державного університету
імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3932-1824>
e-mail: y.s.kotelianets@cuspu.edu.ua

**ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕГРОВаних ЗАНЯТЬ У РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

У роботі досліджується впровадження інтегрованого підходу в процес мовленнєвого розвитку вихованців закладів дошкільної освіти відповідно до актуальних освітніх стандартів. Доцільність наукової розвідки пояснюється переорієнтацією сучасного навчання на дитиноцентризм та розвиток ключових компетентностей, а також прагненням подолати розрізненість у викладанні мовленнєвого матеріалу. Автор підкреслює, що оскільки мовлення є головним інструментом пізнання та соціальної адаптації, його вдосконалення має відбуватися через синтез різних видів діяльності дітей дошкільного віку.

У статті здійснено аналіз наукових розвідок як вітчизняних так і іноземних фахівців, які стосуються комунікативного розвитку дітей дошкільного віку та методики проведення інтегрованих занять в закладах дошкільної освіти. Уточнено зміст понять «інтегроване заняття» та «інтеграція» в контексті дошкільної лінгводидактики. Доведено, що такий формат навчання забезпечує цілісність сприйняття світу, моделює природне середовище для спілкування та стимулює мовленнєву активність вихованців.

Значну увагу приділено трансформації функцій педагога: від контролера за дотриманням мовних норм до фасилітатора комунікації. Останній створює ігрові ситуації, використовує відкриті запитання, заохочує дитячу ініціативу та організовує взаємодію у малих групах. Виокремлено ключові принципи, що гарантують результативність занять: тематична єдність, активна діяльність, діалогічність, насиченість середовища та емоційно-образний характер викладання.

Зроблено висновок, що інтеграція є дієвим інструментом розвитку мовлення, який повністю корелює з вимогами Державного стандарту та сприяє комплексному формуванню мовленнєвих умінь. Практична цінність матеріалів полягає у можливості їх впровадження в роботу вихователів-практиків та підготовку студентів педагогічних спеціальностей.

Ключові слова: інтеграція, інтегроване заняття, розвиток мовлення, дошкільний вік, заклад дошкільної освіти, лінгводидактика.

KOTELIANETS Yulia –

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Preschool
and Primary School Education of

Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3932-1824>
e-mail: y.s.kotelianets@cuspu.edu.ua

USAGE OF INTEGRATED CLASSES IN THE PROCESS OF PRESCHOOL CHILDREN'S SPEECH DEVELOPMENT

The article investigates the implementation of an integrated approach to the process of speech development of preschool children in accordance with current educational standards. The feasibility of scientific research is explained by the reorientation of modern education to child-centeredness and the development of key competencies, as well as the desire to overcome the fragmentation in teaching speech material. The author emphasizes that since speech is the main tool of cognition and social adaptation, its improvement should occur through the synthesis of various types of activities of preschool children.

The article analyzes scientific research by both domestic and foreign specialists related to the communicative development of preschool children and the methodology for conducting integrated classes in preschool institutions. The content of the concepts of "integrated class" and "integration" in the context of preschool linguistic didactics are clarified. It is proven that such a format of training ensures the integrity of the perception of the world, models the natural environment for communication and stimulates the children's speech activity.

Considerable attention is paid to the transformation of the functions of the teacher: from a controller of compliance with language norms to a facilitator of communication. The latter creates game situations, uses open questions, encourages children's initiative and organizes interaction in small groups. Key principles that guarantee the effectiveness of classes are highlighted: thematic unity, activity, dialogicity, saturation of the environment and the emotional and figurative nature of teaching. It is concluded that integration is an effective tool for the development of speech, which fully correlates with the requirements of the State Standard and contributes to the comprehensive formation of speech skills. The practical value of the materials lies in the possibility of their implementation in the work of practicing educators and the training of students of pedagogical specialties.

Key words: integration, integrated classes, speech development, preschool age, preschool educational institution, linguodidactics.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасна дошкільна освіта в Україні орієнтується на дитиноцентричний та компетентнісний підходи, що зумовлює необхідність пошуку ефективних форм розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Мовлення є провідним засобом пізнання, спілкування та соціалізації дитини, а рівень його сформованості значною мірою визначає готовність дитини до подальшого навчання.

У практиці закладів дошкільної освіти нерідко спостерігається фрагментарність мовленнєвої роботи, ізольованість мовленнєвих завдань від інших видів діяльності, що знижує ефективність мовленнєвого розвитку. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває використання інтегрованих занять, які забезпечують поєднання мовленнєвого розвитку з ігровою, пізнавальною, художньо-естетичною та руховою діяльністю дітей.

Інтегровані заняття сприяють цілісному сприйняттю навколишнього світу, активізації мовленнєвої діяльності в природних для дошкільників ситуаціях та підвищенню мотивації до спілкування. Актуальність проблеми також зумовлена зростанням кількості дітей із мовленнєвими труднощами та потребою створення розвивального мовленнєвого середовища в закладах дошкільної освіти.

Незважаючи на наявність наукових досліджень, питання цілеспрямованого використання інтегрованих занять у розвитку мовлення дітей дошкільного віку потребує подальшого теоретичного обґрунтування та практичного впровадження, що й визначає актуальність обраної теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання вдосконалення мовленнєвих навичок у дошкільному віці займає чільне місце в актуальних працях із педагогіки, лінгводидактики та психології. Дослідники однак не в тому, що вербальний розвиток є фундаментом для когнітивного зростання та соціалізації особистості, а найвищої результативності цей процес досягає в

умовах залучення дитини до активних і змістовних видів діяльності.

Вагомий доробок у вивчення комунікативного становлення дітей дошкільного віку належить вітчизняним науковцям, зокрема А. Богуш, Н. Гавриш, К. Крутій, О. Кононко. У їх роботах мовлення трактується як комплексне явище, що нерозривно пов'язане з ігровою, пізнавальною та творчою сферами життя дитини. Ці автори доводять доцільність синтезу мовленнєвих цілей із різними освітніми напрямками, акцентуючи на важливості створення стимулюючого комунікативного простору в умовах закладу дошкільної освіти.

Аспекти впровадження інтегрованої моделі в дошкільну ланку освіти детально розкрито в працях Н. Гавриш, Т. Піроженко, Л. Венгера. Вони розглядають інтегровані заняття як дієвий формат організації навчання, що забезпечує єдність дитячого досвіду та активізує інтелектуальну й мовленнєву енергію вихованців. Дослідники роблять ставку на поєднання мовленнєвої практики з руховими вправами, іграми та художньо-естетичним розвитком.

У працях зарубіжних фахівців (Р. Голінкофф, А. Маккейб, Дж. Торр), присвячених мовленнєвому генезису, особлива увага приділяється інтеракції, навчання в контексті та поєднанню мовлення з різноманітними практиками. Це розглядається як ключова передумова для збагачення лексики, розвитку зв'язних висловлювань та формування навичок міжособистісного спілкування.

Попри ґрунтовну теоретичну базу та наявність численних публікацій щодо інтеграції освітнього контенту, аналіз літератури показує, що питання системного використання інтегрованих занять саме як інструменту розвитку мовлення дошкільнят ще не отримало вичерпного методичного узагальнення. Така ситуація підтверджує необхідність подальших наукових розвідок у цьому векторі.

Метою статті є теоретично обґрунтувати використання інтегрованих занять у розвитку мовлення дітей дошкільного віку та визначити їх

значення й можливості в підвищенні ефективності мовленнєвого розвитку в умовах закладу дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Сучасний вектор розвитку дошкільної ланки в Україні спрямований на здобуття дитиною ключових компетентностей через активну практику, комунікацію, проживання досвіду та синтез навчального контенту [9, 10]. Оновлений Базовий компонент дошкільної освіти акцентує на нерозривності розвитку особистості та взаємозв'язку всіх освітніх напрямів [10]. Це логічно зумовлює перехід закладів дошкільної освіти до впровадження інтегрованих форматів виховної та навчальної роботи.

Інтеграція в освітньому просторі ЗДО – це системний педагогічний процес, що передбачає об'єднання змістових ліній, методик та форм діяльності в єдину структуру. Такий підхід гарантує гармонійний розвиток вихованця та засвоєння ним необхідних навичок у природних для цього віку умовах [1, 5, 6].

Інтегроване заняття постає як форма організованої активності, де навколо ключової теми та прогнозованого результату групуються кілька освітніх напрямів, а мовленнєвий розвиток виступає інструментом пізнання та взаємодії. Згідно з методичними положеннями Н. Гавриш, такі заняття є сучасним форматом роботи, що має конкретні змістові та структурні характеристики й базується на ретельному тематичному плануванні [5].

У межах сучасної дидактики інтеграційні процеси розглядаються у двох площинах:

- як динамічний процес: методичне поєднання змісту та видів діяльності навколо актуальної для дітей проблеми або теми [1];
- як кінцевий результат: формування у дитини цілісної системи уявлень, що дозволяє бачити зв'язки між явищами та адаптувати отриманий досвід до нових обставин [8].

Дана концепція корелює з поглядами М. Ярмаченка, який трактував інтеграцію як виявлення спільних закономірностей у навчальному матеріалі та побудову їх системної єдності. На ці визначення спирається і А. Богуш, аналізуючи інтегровану модель у дошкільні. У ширшому сенсі інтеграція розв'язує конфлікт між величезним обсягом інформації та можливостями її сприйняття дитиною, орієнтуючи навчання на ключові сенси та міждисциплінарні зв'язки [1, 2].

Для вихованця мовлення є не просто об'єктом вивчення, а насамперед культурним кодом, що опановується під час контактів із дорослими та однолітками. Спираючись на ідеї Л. Віготського щодо трансформації психічних функцій через соціальне середовище, можна стверджувати: чим інтенсивнішою та «живішою» є спільна активність, тим ефективніше відбувається мовленнєвий процес [4].

У межах діяльнісного підходу спілкування визнається специфічною формою активності. Відтак, оволодіння мовою – це засвоєння діяльності, яке реалізується виключно на практиці через повне залучення дитини. Це слугує фундаментальною

методичною базою для інтегрованого навчання: мовленнєві навички вдосконалюються безпосередньо всередині процесу (коли дитина веде діалог, коментує дії, ставить запитання чи презентує власні досягнення).

Стратегія інтеграції також базується на принципах навчання через власний досвід. Значущий освітній ефект досягається тоді, коли дитина досліджує цікаву для неї тему через безпосередню дію. У дошкільному дитинстві це створює необхідний контекст і мотивацію: з'являється розуміння, навіщо і про що саме потрібно говорити.

Ідея цілісного навчання закладена в самій нормативній базі: Державний стандарт наголошує, що ігнорування будь-якого освітнього напрямку руйнує системність розвитку дитини та ускладнює її майбутню адаптацію до школи.

У новій редакції БКДО (2021) також наголошено компетентнісні орієнтири та цілісність освітнього процесу як провідний принцип організації змісту [10]. Отже, інтеграція – не лише методичний прийом, а стандартоузгоджена стратегія побудови освітнього процесу.

У методиці інтегроване заняття визначають як форму організованої освітньої діяльності, де кілька освітніх ліній поєднані навколо провідної теми та спільного результату, а мовленнєві завдання виступають інструментом пізнання і комунікації.

Саме таку ідею системно розробляє Н. Гавриш у праці «Інтегровані заняття: методика проведення» (2007): авторка розглядає сучасне заняття в дошкільному закладі через його формальні, змістові та структурні ознаки, а також обґрунтовує необхідність тематичного принципу планування і продуманої взаємодії різних видів дитячої активності [5].

На основі підходу Н. Гавриш можна виділити ключові характеристики інтегрованого заняття [5]:

1. Єдність теми та результату. Тема не просто «об'єднує» частини заняття, а веде до спільного продукту/висновку (модель, колективна історія, мініпроект, дослід, постановка, спільне рішення).
2. Взаємопроникнення освітніх ліній. Освітні лінії не «йдуть блоками», а працюють як система. Наприклад, природничий дослід породжує потребу в мовленні (припущення, опис, пояснення причинності), художня діяльність – у коментуванні та презентації тощо.
3. Діяльнісно-комунікативна домінанта. Мовлення розвивається через реальні комунікативні дії: домовитися в парі, пояснити послідовність, поставити питання, узгодити план, презентувати результат.

4. Тематичне планування як умова якості. Інтеграція не працює «разово». Вона потребує системного тематичного планування (від ідеї та результату до змісту й матеріалів, а також до мовленнєвих завдань і опор).

У контексті дошкільної лінгводидактики інтеграція освітнього змісту має особливу цінність, оскільки створює оптимальні психолого-педагогічні умови для природного, мотивованого й діяльнісно зумовленого розвитку мовлення дитини. На відміну від ізольованого мовленнєвого

навчання, інтегровані заняття забезпечують функціонування мовлення як живого засобу пізнання, спілкування та самовираження.

По-перше, інтеграція створює природні комунікативні ситуації, у яких мовлення є необхідним і соціально зумовленим. Дитина говорить не «для вправи», а для розв'язання значущого для неї завдання: обговорити, пояснити, домовитися, описати результат діяльності. Такий підхід узгоджується з положеннями Л. Виготського про соціальне походження вищих психічних функцій, відповідно до яких мовлення формується і розвивається в процесі соціальної взаємодії. Інтегровані заняття розширюють «зону найближчого розвитку» дитини, стимулюючи мовленнєву активність у співпраці з дорослими та однолітками [4].

По-друге, інтеграція забезпечує мовлення як компонент діяльності, а не як самоціль. У межах діяльнісного підходу, мовлення розглядається як складник цілісної діяльності, що має мотив, мету та результат. Інтегровані заняття дозволяють включати мовлення в ігрову, пізнавальну, художньо-творчу, рухову діяльність, унаслідок чого мовленнєві дії стають функціонально значущими та усвідомленими. Це сприяє розвитку не лише словника й граматичної правильності, а й зв'язного, контекстного мовлення [11].

По-третє, інтеграція надає дитині особистісно значущий досвід і мотив говорити. Згідно з ідеями прагматичної педагогіки Д. Дьюї [7], навчання має ґрунтуватися на власному досвіді дитини та її активній участі в діяльності. Інтегровані заняття поєднують мовлення з реальними діями, спостереженнями, експериментуванням, творчістю, що робить мовленнєве спілкування змістовним і мотивованим. Дитина говорить, тому що їй є що сказати, і тому що мовлення допомагає досягти результату.

По-четверте, інтеграція відповідає сучасним нормативним вимогам дошкільної освіти, зокрема принципам цілісності та взаємопов'язаності освітніх ліній. У державному стандарті дошкільної освіти мовленнєвий розвиток не розглядається ізольовано, а реалізується у взаємозв'язку з пізнавальним, соціально-емоційним, художньо-естетичним і фізичним розвитком.

В умовах інтегрованого заняття змінюється сама логіка педагогічної взаємодії з дитиною: педагог поступово відходить від ролі «контролера правильності мовлення» і виступає організатором, модератором та співучасником комунікації. Така позиція відповідає сучасним психолого-педагогічним і лінгводидактичним підходам, згідно з якими мовлення розвивається найефективніше в процесі спільної діяльності, діалогу та соціальної взаємодії. Педагог створює спеціально організовані або спонтанні мовленнєві ситуації, у яких дитина має потребу говорити: обговорити результат діяльності, пояснити свій задум, домовитися з однолітками, поставити запитання.

На відміну від репродуктивних запитань із передбачуваною відповіддю, відкриті запитання («Як ти думаєш?», «Чому саме так?», «Що можна зробити інакше?») стимулюють розгорнуте вислов-

лювання, аргументацію та зв'язне мовлення. Значення таких запитань у розвитку мовлення й мислення обґрунтовано в працях Дж. Брунера [3], який підкреслював роль діалогу й спільного відкриття знань у навчанні. В інтегрованому занятті відкриті запитання допомагають пов'язати мовлення з пізнавальними й творчими діями дітей. Педагог не перериває дитину через мовні помилки, не нав'язує «єдино правильних» формулювань, а заохочує самостійне мовленнєве висловлювання.

Замість прямого виправлення педагог застосовує прийоми мовленнєвого моделювання: повторює дитяче висловлювання в уточненій або граматично правильній формі, доповнює його, ненав'язливо вводить нові слова й конструкції. Такий спосіб корекції відповідає ідеї «підтримувального супроводу» мовлення, що дозволяє дитині засвоювати мовні норми без зниження мотивації. Ці підходи детально розкриті в дослідженнях Н. Гавриш, яка підкреслює роль педагога як мовленнєвого партнера дитини.

Інтегровані заняття передбачають активну взаємодію дітей між собою, що створює умови для природного діалогічного мовлення. Робота в парах і мікрогрупах сприяє розвитку умінь слухати, ставити запитання, домовлятися, узгоджувати дії. Ідеї діалогічності мовлення та його соціальної зумовленості знаходять підтвердження в працях М. Бахтіна [11], який розглядав мовлення як форму взаємодії та співбуття з Іншим. У дошкільній практиці це означає перехід від індивідуального «відповідання вихователю» до живого дитячого спілкування.

Інтегровані заняття створюють природне мовленнєве поле, у якому дитина говорить не «для вправи», а для розв'язання реального завдання (дослідити, домовитися, спроектувати, пояснити, презентувати). Саме тому вони особливо результативні для розвитку тих компонентів мовлення, які формуються через діяльність, взаємодію, смисл. На цій логіці наполягають і підручники з дошкільної лінгводидактики (А. Богуш, Н. Маліновська): мовлення ефективніше розвивається у значущих комунікативних ситуаціях, де дитина отримує зворотний зв'язок і бачить сенс висловлювання.

Ефективність інтегрованих занять з розвитку мовлення значною мірою визначається дотриманням комплексу дидактичних принципів, які забезпечують природність мовленнєвої активності дитини, її мотивацію до висловлювання та включеність у спільну діяльність. У науково-методичних працях з дошкільної лінгводидактики (А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Маліновська та ін.) наголошується, що саме поєднання цих принципів створює умови для формування комунікативної компетентності дошкільників.

1. Принцип тематичності й проблемності. Тематичність передбачає організацію заняття навколо цілісної, значущої для дітей теми, яка об'єднує різні види діяльності (мовленнєву, пізнавальну, художньо-творчу, ігрову). Проблемність полягає у наявності «вузла проблеми» – запитання, ситуації або завдання, що потребує активного пошуку відповіді. А. Богуш підкреслює,

що мовлення дитини активізується тоді, коли воно включене у розв'язання пізнавального або практичного завдання, а не зводиться до механічного відтворення мовленнєвих зразків. Саме проблемна ситуація створює внутрішню мотивацію до говоріння: дитина говорить, щоб висловити припущення, пояснити, запитати, довести власну думку.

2. Принцип діяльності. Діяльність означає, що мовлення не існує окремо від дії, а супроводжує та обслуговує її: дослід, конструювання, спостереження, сюжетно-рольову гру, художню працю. Відповідно до діяльнісного підходу (О. Леонтьєв), мовлення формується як різновид діяльності і найефективніше розвивається в умовах реальної практичної взаємодії. У методиці дошкільної освіти цей підхід реалізується через організацію таких занять, де дитина говорить у процесі дії, а не «після неї».

3. Принцип діалогічності. Діалогічність передбачає організацію заняття як простору взаємодії, де педагог і діти, а також діти між собою вступають у справжній обмін думками. Л. Виготський розглядав мовлення як соціальне за походженням явище, що розвивається у взаємодії. У цьому контексті діалог є основною формою мовленнєвого розвитку дошкільника. Н. Гавриш наголошує, що інтегроване заняття має будуватися не на «ланцюжку правильних відповідей», а на живому діалозі, що допускає різні точки зору.

4. Принцип мовленнєвої насиченості освітнього середовища. Мовленнєва активність дитини значною мірою залежить від того, наскільки середовище «провокує» говоріння. Йдеться про предмети, ілюстрації, символи, моделі, сюжетні матеріали, які стимулюють опис, пояснення, запитання. У працях з методики розвитку мовлення (А. Богуш, Н. Маліновська) підкреслюється, що предметно-мовленнєве середовище є «мовчазним партнером» дитини: воно створює ситуації для спонтанного мовлення.

5. Принцип індивідуалізації. Індивідуалізація передбачає врахування різного рівня мовленнєвого розвитку дітей та надання їм диференційованої допомоги. У методичних дослідженнях зазначається, що мовлення дошкільників розвивається нерівномірно, тому ефективне заняття має передбачати різні рівні опори. Це відповідає ідеям Л. Виготського про зону найближчого розвитку.

6. Принцип емоційності та образності. Емоційність і образність забезпечують внутрішню мотивацію до мовлення. Казкові сюжети, персонажі, рольова взаємодія, інтрига активізують емоційну сферу дитини і спонукають її до висловлювання. Психолого-педагогічні дослідження доводять, що емоційно забарвлений матеріал краще запам'ятовується й стимулює мовленнєву активність. Н. Гавриш розглядає образність і художній компонент як важливий ресурс інтегрованого заняття, особливо у роботі з дошкільниками.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Проведений аналіз засвідчив, що інтегровані заняття є науково обґрунтованою та нормативно зумовленою формою організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти, яка

забезпечує цілісність розвитку дитини та ефективне формування мовленнєвої компетентності.

Установлено, що інтеграція переводить мовлення з ізольованого об'єкта навчання у засіб діяльності, пізнання та спілкування. Мовлення розвивається в значущих для дитини комунікативних ситуаціях, що підвищує мовленнєву активність, мотивацію до висловлювання та якість мовленнєвих умінь.

Доведено, що ефективність інтегрованих занять забезпечується реалізацією принципів тематичності, діяльності, діалогічності, мовленнєвої насиченості середовища, індивідуалізації та емоційної образності. Водночас змінюється роль педагога, який виступає організатором комунікації та партнером дитини у мовленнєвій діяльності.

Отже, інтегровані заняття є дієвим засобом розвитку мовлення дітей дошкільного віку, що відповідає сучасним вимогам дошкільної освіти та забезпечує цілісність і результативність освітнього процесу.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Богуш А. М. Інтегрований підхід у дошкільній освіті: теоретичні засади. *Дошкільне виховання*. 2012. № 5. С. 6–10.
2. Богуш А. М. Мовленнєвий розвиток дітей дошкільного віку: теорія і методика : навч. посіб. Київ : Видавничий Дім «Слово». 2015. 320 с.
3. Брунер Дж. *Культура освіти*. Київ : Освіта, 2006. 176 с.
4. Виготський Л. С. *Мислення і мовлення. Зібрання творів* : у 6 т. Київ : Вища школа. 1982. Т. 2. С. 5–361.
5. Гавриш Н. В. *Інтегровані заняття: методика проведення*. Київ : Шкільний світ, 2007. 128 с.
6. Гавриш Н. В. *Сучасне заняття в закладі дошкільної освіти: зміст, структура, методика*. Луганськ : Альма-матер, 2011. 212 с.
7. Дьобі Дж. *Демократія і освіта*. Львів : Літопис, 2003. 320 с.
8. Кононко О. Л. *Дитина у світі дошкільної освіти* : навч.-метод. посіб. Київ : Світлич, 2016. 288 с.
9. Крутій К. Л. *Компетентнісний підхід у дошкільній освіті* : монографія. Запоріжжя : ЛПДС, 2010. 164 с.
10. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) : наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.2021 № 33 [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0033729-21>
11. Столяренко О. Б. *Психологія особистості*. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 280 с.

REFERENCES

1. Bohush, A. M. (2012). *Intehrovanyi pidkhdid u doshkilnii osviti: teoretychni zasady* [Integrated approach in preschool education: Theoretical foundations]. *Doshkilne vykhovannia*. №5. S. 6–10. [in Ukrainian]
2. Bohush, A. M. (2015). *Movlennievyy rozvytok ditei doshkilnoho viku: teoriia i metodyka* [Speech development of preschool children: Theory and methodology]. Kyiv: Vydavnychiy Dim "Slovo". 320 s. [in Ukrainian]
3. Bruner, J. (2006). *Kultura obrazovaniia* [The culture of education]. Kyiv: Osvita. 176 s. [in Ukrainian]
4. Vygotsky, L. S. (1982). *Myslennia i movlennia* [Thinking and speech]. In *Collected works*. Kyiv: Vyshcha shkola. T.2 S. 5–361. [in Ukrainian]

5. Havrysh, N. V. (2007). Intehrovani zaniattia: metodyka provedennia [Integrated classes: Methods of conducting]. Kyiv: Shkilnyi svit. 125 s. [in Ukrainian]
6. Havrysh, N. V. (2011). Suchasne zaniattia v zakladi doshkilnoi osvity: zmist, struktura, metodyka [Modern lesson in preschool education institution: Content, structure, methodology]. Luhansk: Alma-mater. 212 s. [in Ukrainian]
7. Dewey, J. (2003). Demokratsiia i osvita [Democracy and education]. Lviv: Litopys. 320 s. [in Ukrainian]
8. Kononko, O. L. (2016). Dytyna u sviti doshkilnoi osvity [The child in the world of preschool education]. Kyiv: Svitych. 288 s. [in Ukrainian]
9. Krutii, K. L. (2010). Kompetentnisnyi pidkhid u doshkilnii osviti [Competency-based approach in preschool education]. Zaporizhzhia: LIPS. 164 s. [in Ukrainian]
10. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2021). Pro zatverdzhennia Bazovoho komponenta doshkilnoi osvity (Derzhavnoho standartu doshkilnoi osvity) [On approval of the Basic Component of Preschool Education (State Standard of Preschool Education)]. Kyiv. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0033729-21> [in Ukrainian]
11. Stoliarenko, O. B. (2012). Psykholohiia osobystosti [Psychology of personality]. Kyiv: Tsentri uchbovoi literatury. 280 s. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КОТЕЛЯНЕЦЬ Юлія – доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: розвиток творчості дітей дошкільного віку, засоби розвитку мовлення дошкільників.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KOTELIANETS Yulia – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Preschool and Primary School Education of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: development of preschool children's creativity, means of speech in preschoolers' speech development.

Стаття надійшла до редакції 02.01.2026 р.

Стаття прийнята до друку 13.01.2026 р.

УДК 378.015.31:316.46]:355.23

DOI: 10.36550/2415-7988-2026-1-222-475-481

БОНДАРЄВ Дмитро –

здобувач освітньо-наукового ступеня доктора філософії, заступник начальника факультету логістики по роботі з особовим складом, підполковник Національної академії Національної гвардії України
ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-5520-2469>
e-mail: bonddmh@gmail.com

БРОВЧАК Людмила –

кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи та соціальних питань Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8321-9267>
e-mail: okarskadm@gmail.com

ІНФОРМАЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ЛІДЕРСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ

У статті досліджується проблема формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів у контексті трансформації сучасного інформаційного простору та зростання ролі цифрових технологій у військовій діяльності. Обґрунтовано, що ефективно військове лідерство в умовах гібридних загроз і високої невизначеності ґрунтується на поєднанні стратегічного мислення, інформаційної грамотності, психологічної стійкості, етичної відповідальності та здатності ухвалювати обґрунтовані рішення під тиском часу. Розкрито зміст цифрово-інформаційного виміру лідерської компетентності, який включає критичне оцінювання джерел, роботу з інформаційними потоками, розпізнавання маніпуляцій і дезінформації, а також організацію комунікації в команді з використанням безпечних цифрових каналів.

Показано, що результативність підготовки курсантів зростає за умови інтеграції традиційних педагогічних підходів із сучасними освітніми інструментами: цифровими симуляційними тренажерами, ситуаційно-кейсовим навчанням, сценарними вправами, міждисциплінарними модулями (психологія, управління, інформаційна безпека, комунікації). Емпіричні дані засвідчують позитивний вплив системного поєднання психологічного розвитку та педагогічних методик на формування навичок управління підрозділом, координації дій, аналізу ризиків і вибору оптимальних стратегій у складних ситуаціях. Окремо підкреслено роль рефлексії, командної взаємодії, наставництва та регулярного зворотного зв'язку як механізмів закріплення компетентностей і розвитку відповідального лідерського стилю.

Стаття узагальнює сучасні підходи до підготовки офіцерів у цифровому середовищі, визначає напрями вдосконалення методичних засад (практична спрямованість, моделювання реальних ситуацій, критерії оцінювання компетентностей) та пропонує шляхи підвищення адаптивності, аналітичних і управлінських здібностей майбутніх командирів. Отримані результати мають практичну значущість для модернізації освітніх програм і розроблення педагогічних моделей, що забезпечують цілісне формування лідерських компетентностей і готовність офіцерів до оперативного реагування на виклики сучасного безпечного середовища.

Ключові слова: лідерська компетентність, офіцер, інформаційне середовище, професійна підготовка.